KÖTÜLÜĞÜN TASARIMI

TANRILARIN KRALLIĞI

Bir Makale, İki Roman

M.OLGAY SÖYLER
DEMOKAN ATASOY - IŞIN BERİL TETİK

ÖTÜKEN

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 2116
KÜLTÜR SERİSİ: 1147

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-730-1

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Büşra Paksoy

Kapak Tasarımı: Mahmut Doğan

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: CB Matbaacılık

Baskı: Unifset Basım Yayın Sanayii ve Ticaret Ltd Şti
Yakuplu Mah. 194. Sok. Nu:1 / 159 3. Matbaacılar Sitesi
Beylikdüzü-İstanbul Tel: (0212) 875 37 85
Sertifika Nu: 72541

İstanbul- 2024

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

M. Olgay Söyler: 1982 yılında Aksaray'da doğdu. Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisansını tamamladı. *Atlas Tarih, Aktüel Tarih* dergileri ve *Birgün* gazetesinde yazdığı yazıların yanı sıra uluslararası hakemli dergilerde de makaleleri yayımlandı. Çeşitli gazetelerin kitap eklerinde, tarih ve özellikle inanç tarihi alanında çıkan kitapların incelemelerini yaptı. Anadolu inanç tarihi, destanları ve edebiyatı üzerine çeşitli söyleşilere konuk oldu. Radyo programlarına daimî konuk olarak uzun bir süre katıldı, çeşitli belgesellere danışmanlık yaptı. Çalıştığı konular üzerine üniversitelerde tebliğler sundu. 2019 yılında *Anadolu'nun Kronikleri* isimli kitabı yayımlanırken, 2021 yılında *Eski İran Dinleri ve Şeytanın Doğuşu* adlı kolektif çalışması yayımlandı. 2022 yılında *Derviş Yolculuğa Çıkar Bir Daha Dönmemek Üzere* isimli kitabı ve 2024 yılında da *Türk Mitolojisi Ajandası*'nı hazırladı. 2018 yılından itibaren çok sayıda kitaba, kitap bölümü yazarak katkıda bulundu. Yazar tarih, mitoloji ve karşılaştırmalı dinler üzerine çalışmalarına devam etmektedir.

Işın Beril Tetik: 1970'te Edinburgh, İskoçya'da doğdu. Isle College of Art'ın Moda Tasarım bölümünden mezun oldu. İlk fantastik kurgu öyküsü, *Derinden Gelen Sesler* adlı seçkide yayımlandı. Aynı yıl Jules Verne Öykü Ödülleri'nin *Hayalgücünün Merkezine Seyahat* adlı seçkisinde, fantastik kurgu dalında birincilik ödülü kazanan öyküsü dahil, üç öyküsüyle yer aldı.

gizemli.com için yaptığı araştırmalar ve *Kangüncesi/Gölge* çevrimiçi dergisinde yazdığı öykülerle çalışmalarını yoğunluklu olarak çocukluktan beri merak duyduğu korku türüne odakladı.

Anadolu Korku Öyküleri 1, Anadolu Korku Öyküleri 2, Anadolu Korku Öyküleri 3 YILGAYAK, Aşkın Karanlık Yüzü, Karanlık Yılbaşı Öyküleri, Karanlıktaki Kadınlar adlı seçkilere öyküleriyle katıldı. Kendi öykülerinden derlediği kitabı *Kara Kara Kapkara* 2017'de, *Ayaz* adlı polisiye gerilim romanı ise 2019' da yayımlandı.

Yabani Çizgi Roman dergisinin yanı sıra, *Lemur* dergi gibi web dergilerde öyküleri yayımlandığı gibi, *Rabarba Şenlik* adlı sinema dergisinde de inceleme yazıları bulunmakta.

Yazmak kadar korku türü için araştırmalar yapmayı da seven yazar, 2014'ten bu yana "Gerisi Hikâye-Korku Konuşmaları" adlı çevrimiçi radyo programında iki ortağı ile beraber, bu türe dair konularla ilgili sohbetlere devam ediyor.

Demokan Atasoy: Eski Ankaralı, yeni İstanbullu. Turizm ve Sinema bölümünü okudu. Sinemada asistanlık, özel televizyonlarda yönetmenlik ve yapımcılık yaptı. Sektördeki ikinci yılında, "Yaşam Ustaları" adlı programıyla, Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin "TV Programı" dalında Yılın Başarılı Gazetecisi Ödülü'nü kazandı. İstanbul için, maceralı, hikâyeli, müzikli turistik mobil uygulama üretti. Aylık sinema dergisi *Rabarba Şenlik*'te, "Canavarlar, Yaratıklar, Manyaklar" adlı korku bölümünü hazırlayıp korku sanatlarını sinemaseverlere gerçek yüzüyle tanıttı. *Hayalgücünün Merkezine Seyahat*, *Anadolu Korku Öyküleri*, *Aşkın Karanlık Yüzü*, *Karanlık Yılbaşı Öyküleri* adlı seçkilere öyküleriyle dahil oldu. *Yabani* dergi ve *Lemur* dergide öyküleri yayımlandı.

İlk romanı *Konuşulmayan* 2018 yılında, ilk öykü kitabı *Ölümlüler, Deliler, Yalnızlar* ise 2020 yılında yayımlandı. Korku kültürünün daha geniş kitlelere ulaşması ve tanınması amacıyla *Gerisi Hikâye* adlı podcast programını ortaklarıyla beraber üretmeye devam ediyor.

MEZOPOTAMYA TANRI TASARIMLARI VE DEMONLAR

M. Olgay Söyler

Milattan sonra 1. yüzyılda Yaşlı Plinius, Toroslar'ın güney yamaçlarından Basra Körfezi'ne kadar uzanan bölgeye ilk defa Mezopotamya adını verdi. Eski Yunanlar ise Fırat ve Dicle nehirleri arasındaki bölgenin kuzey kısmına Mezopotamya, güney kısmına ise Babilonya diyorlardı. Doğuda İran'ın Zagros Dağları'ndan batıda Arabistan Çölü'ne dek sınırı olan bölge; Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu'sunu da kapsıyordu. Büyük bölümü bugünkü Irak'ta olup Suriye'nin de kuzeydoğu kısmını yine içine alan bölge asırlardır Mezopotamya olarak adlandırılıyor.

Basra Körfezi'nin kuzeyinde uzun zaman önce bir dizi kentten ibaret Sümerler, kentlerin önce tanrılara sonra krallara gereksinimleri olduğunu keşfettiler. Kral Alulim iktidara geldi. Alulim'in krallığı "gökten inmişti". Dünyadaki en eski tarihî kayıt olması muhtemel kral listesinin en tepesine adı yazılan Alulim ile "uygarlık başladı" ve iktidarı 28.000 yıl sürdü. Ardılı olan Alalgar ise 36.000 yıl krallık yaptı. Hükümdarlıklarının uzunluğu bu kralların tarihten değil de mitolojiden çıkma yarı tanrılar olduğunu akla getirir. Sümer tarihinin büyük felaketi gerçekleşip "sel toprağı süpürmeden" önce sekiz kral hüküm sürdü. Her hükümdarlık 3600 yılın katları kadar sürmüştür, bu da kral listesinin bizim akıl erdiremediğimiz bir hesabı içerdiğini düşündürür. Yapabildiğimiz; ilk Sümer kralını uzak geçmişe yerleştirmektir. Ne zaman hüküm sürdüyse, Alulim herhalde bugün bildiğimiz, tanıdık iki nehrin -Fırat ve Dicle'nin- Basra Körfezi'ne döküldüğü Mezopotamya'dan hayli farklı bir ülkede yaşıyordu. Jeologlar buzulların, tarihin başlangıcının hemen öncesinde kutuplardan güneye, neredeyse Akdeniz'e kadar uzandığını söyler. O kadar su buzulların içine hapsolmuşken okyanuslar ve denizler çok daha

sığdı; Körfez'in kuzey ucu herhalde içinde ırmakların aktığı bir ovaydı ve okyanus da kabaca bugünkü Katar'ın hizasındaki sahile kadar uzanıyordu. Yağmur düzenli bir şekilde yağıyordu ve dolayısıyla da toprak sulanıyordu. İklim yumuşayıp buzullar erimeye başladığında okyanus Katar'ı, bugünkü Bahreyn'in bulunduğu yeri de geçti. Yerleşim alanları yükselen suların önünde geriledi. Britanya bir ada olmuştu ve Basra Körfezi de Kuveyt'in güney sınırına dayanmıştı. Kuzeyinde kalan ova iki nehir tarafından değil güçlü bir akarsu sistemi ile sulanıyordu ki bunların yatakları uydu fotoğraflarında hâlâ görülür; tekvin ovayı kateden "dört başlı" bir nehir betimler. Ancak toprak her ne kadar bu nehir örgüsü tarafından sulanıyorsa da giderek kurudu. Buzul geriledikçe sıcaklık yükseldi. Körfez'in hemen kuzeyinde yağmurlar yalnızca kış aylarında yağan düzensiz sağanaklar hâlini aldı. Korunaksız ovada yazın kavurucu rüzgârlar esmeye başladı; her yıl ırmaklar yataklarından taşıyor, tarlaları yıkadıktan sonra geri dönüyor ve geride mil bırakıyordu. Mil örgü şeklindeki ırmakların yataklarında birikiyor ve bunları birbirinden uzaklaştırıyor, Körfez'de kuzeye doğru ilerliyordu.[1]

Ovanın körfeze yakın güney ucundaki insanlar bu arazide yaşam savaşı vermeye başladılar. Yılda bir kez bütün topraklar sular altında kalıyor; su, ekili alanlarını kaplıyor ve çekilir çekilmez toprak kuruyup sertleşiyordu. Bugün Irak'ın bazı bölgeleri bozkır, genel olarak ise çöl karakterlidir. Antik harabeler genelde tarım yapılan yerlerin dışında kalmıştır. Rüzgâra teslim olan ve neredeyse terk edilmiş şehirlere vurulan son darbenin Moğol tahribatı olduğu düşünülse de aslında bölge yapay sulama yüzünden bozkıra dönmüştü. Tarlaları sulayan nehir suyunun tuzlu olması ve buharlaşan sudan geriye kalan tuzun çökelmesi neticesinde uygarlıkların birden değil yavaş yavaş sonu gelmişti. Ancak bu hâle gelinceye değin, zamanında Dicle ve Fırat'ın

---

[1] Susan Wise Bauer, *Antik Dünya: İlk Kayıtlardan Roma'nın Dağılmasına*, (çev. Mehmet Moralı), İstanbul: Alfa Yayınları, 2018, s. 23-24.

getirdiği çamur, verimli alüvyon ovaları da oluşturmuştu. Mezopotamya tarım arazileri zamanında artı ürün vermeye başladı. Bu artı ürün Yakın Doğu topluluklarıyla takas ediliyordu. Mezopotamya değerli taşlar, metal, altın gibi doğal zenginliklerden yoksun bir yerdi. Sahip olduğu tek zenginlik tarım dışında zift, çamur, kireç taşıydı; diğer her şey dışarıdan sağlanıyordu.

Ne var ki iki nehir arasındaki bölgenin verimliliği sadece olumlu, ticareti canlandıran etkiler yaratmamıştı. Bu kadar kısmetli olmayan komşuların ve göçebe halkların gözünde Mezopotamya, süt ve bal akan diyar ya da İncil'de denildiği gibi "cennet bahçesi"ydi. Fakat Martin Luther bu ifadeyi yanlış çevirmiş, "Aden Cenneti" demiştir; oysa Aden, Sümerce bir sözcüktür ve "bozkır", "çöl" anlamına gelir. Çöldeki bu cennetin sınır komşularının dikkatini çekmesi savaş ve çatışmaları tetiklemesi anlaşılır bir durum. Nitekim Mezopotamya tarihi, iktidarı ele geçiren, birbirini alt eden birbirinin yerine geçen ve tekrar geri çekilmek zorunda kalan halkların ve kabilelerin geçit töreni gibidir. Sümerler, Akadlar, Amurrular, Kassitler, Asurlular, Hurriler, Aramiler, Persler, Yunanlar, Partlar ve Sasaniler. Bunlar Mezopotamya tarihi ve kültürüne tarih öncesi dönemden İslamiyet'in zaferine kadar damgasını vuran halkların sadece en önemlileridir.[2] Sümer tarihini arkeoloji yazdı. Höyüklerde bulunan tutsak rahip-kral tasvirleri Sümerlerin ve komşularının erken dönemlerde birbirine şiddet uyguladığını göstermektedir. Burası Kâin'in Habil'i öldürdüğü topraklardı, burada kan hiç durmadı.

Sümerler adı oldukça yeni bir tanımlamadır ve bir hükümdarlık unvanından gelir. III. Ur Hanedanı temsilcileri kendilerini Sümer-Akad, Güney ve Kuzey Babil kralları olarak anıyor Sümerliler ise kendilerine *Kengir* diyorlardı. Sümer yüksek kültürü muhtemelen bir zorunluluktan doğdu, zira tahıl ve sebze

---

[2] Barthel Hrouda, *Mezopotamya: Dicle ve Fırat Arasındaki Kadim Uygarlıklar* (çev. Zehra Aksu Yılmazer), İstanbul: Alfa Yayınları, 2016, s. 10-11.

tarımı için toprağın yapay sulamayla bereketli hâle getirilmesi gerekiyordu. Mezopotamya'nın kuzeyinden farklı olarak yağış miktarı güneyde daha düşüktü ve gerçekten verimli bir tarım ancak yapay sulama ile mümkündü. Fakat böyle bir çalışma performansını ancak iyi örgütlenmiş, titizlikle yönetilen bir topluluk gerçekleştirebilirdi. O dönemde dünyevi ve dinî iktidar tek bir kişinin, rahip-kralın (Sümerce En) elindeydi.[3] *Tapınak ekonomisi* doğmuştu çünkü bu merkezileşme işlevinin odak noktasında o dönemde tapınak olarak adlandırılan yapı vardı. Eridu'da, altıncı binyıl ortalarından itibaren aynı yerde giderek büyüyen yapı dizileri görülür; bu yapıların doruk noktası üçüncü bin yıl sonlarına ait büyük bir tapınaktır. Erken Obeyd döneminden itibaren bu yapının hem merkezî bir tapınma yeri hem de tarım ürünlerinin toplandığı ve dağıtıldığı bir merkez işlevini görmüş olması mümkündür.[4]

TANRILAR VE KRALLAR

Eridu, Mezopotamya'da yaratılışın gerçekleştiği Cennet'tir. Babil Tanrısı Marduk'un dünyayı nasıl yarattığını anlattığı öykü şöyledir:

> *(…)*
> *Bir ev inşa edilmemiş, bir kent henüz kurulmamıştı,*
> *Bir kent oluşturulmamış, (içine) bir canlı yaratık yerleştirilmemişti.*
> *(…)*
> *Tüm topraklar denizden oluşuyordu,*
> *Denizin kaynağı bir su borusu idi.*
> *Sonra Eridu kuruldu, Esagila inşa edildi.*
> *Esagila'nın temellerini Lugaldukuga Apsu'nun içine attı.*

---

3 Barthel Hrouda, *Mezopotamya,* s. 24.

4 Marc Van de Mieroop, *Eski Yakındoğu Tarihi: MÖ 3000-323* (çev. Sinem Gül), İstanbul: Homer Kitabevi Yayıncılık, 2018, s. 15.

MEZOPOTAMYA AVANTÜR

Demokan Atasoy

GİRİŞ

"Kötülüğün Tasarımı" serisinin ilk kitabı *Eski İran Dinleri ve Şeytanın Doğuşu*'nda yazdıklarımın ardından okurlardan gelmeye başlayan mesajların ardı arkası kesilmiyor. Bir kısmının abartılı tehditler içermesine bakınca, anlatıya kaynak olarak kullandığım günlükteki isimleri değiştirerek ne kadar sağduyulu davrandığım kesinleşse de bu olaylar zincirinin ismimi bu kadar öne çıkartacağını tahmin edemediğim ve bu açıdan bakıldığındaysa kendi adıma pek akıllıca davranmadığım da meydanda.

Neyse ki tehditlerin yanı sıra pek çok olumlu hatta yüreklendirici olmasının ötesinde, ilham verici iletiler de alıyorum. Yayınevim aracılığıyla bana ulaşan ve beni özellikle memnun eden iki mesajı anmadan geçemeyeceğim.

İlki "Bir Devlet Memurunun İtirafları" adlı öykümün girişinde bahsettiğim günlüğün yazarından geldi. Yukarıda da ifade ettiğim gibi isimleri değiştirmemden dolayı sizlerin kısaca Hulki olarak tanıdığınız beyefendi, içeriğini bilmeksizin aldığı kitapta kendi macerasını bulmanın şaşkınlığını atlattıktan sonra, anlattıklarının ortaya çıkmasına aracı olmamdan duyduğu memnuniyeti nazik bir dille belirtmiş. Yolladığı e-postada, hikâyeye kattığım komedi unsurunu da çok beğendiğini, yaşarken büyük azap çektiği bu dehşetengiz olay zincirini okurken aynı anda hem gerilip hem de kahkahalar atabileceğine hiç ihtimal vermediğini de not düşmüş.

İkincisi ve buraya yazmadan edemeyeceğim şey ise

benden kendi maceralarını kaleme almamı rica eden pek çok mesajın arasından (kargoyu teslim aldığımda yanında gelen yirmi kadar not defteri ve bir kutu dolusu kasetteki ses kayıtlarıyla) açıkça ayrılan mektup olacak.

Elime geçtiğinde beni meraklandırdığını itiraf etmem gereken ve yazarının attığı tarihlere bakarak doldurulmasının yıllar sürdüğü anlaşılan bu defterler, kronolojik bir olay akışından çok komplike bir zihin haritasını andırıyor; isimler, tarihler ve elle çizilmiş pek çok haritayı tüm bunlarla ilintisi yokmuş gibi görünen anekdotlar takip ediyordu. Açıkçası biraz da okunaksız el yazısıyla sayfalarda mürekkep değmemiş bir nokta bırakmamacasına karalanan dip notlar ve sayfa kenarlarında tekrarlanan özel isimlerle, deşifre edilmesi çok zaman alacak bir bulmacayı andırıyordu. Fakat sayfaları karıştırıp bulmacayı adım adım çözdükçe gördüm ki bu çılgın karalamalar, beni içine çeken hayret verici bilgi ve detaylarla doluydu. Bilimsel metinlere meydan okuyan, alternatif bir tarih anlatısı oluşturma potansiyeli taşıyan, doğaüstü karakterleri tarihî figürlerle yan yana getiren bu sofistike içerik tabiri caizse beni büyüledi.

Unutmadan belirtmem gerekir ki bazı sayfalarda birden fazla dilde, hatta Google Translate'in yardımcı olamayacağı çivi yazısıyla düşülmüş notlar da vardı. DTCF Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri'nden emekli –burada adının anılmasını tercih etmeyen- bir hocamızın yardımları olmasaydı, belki de pek çok önemli detayı atlamak zorunda kalacak, hikâyenin kurgulanmasında hayati önem arz eden bağları kuramayacaktım.

Şimdi lafı daha fazla uzatmaksızın defterlerin yanında gelen mektubu sizlerle paylaştıktan sonra kendi çözümlemelerimle ulaştığım maceraya geçeyim.

Al-ʿĀṣima
12 Haziran 2020

Sayın Atasoy,

Ateşli takipçisi olduğum Ötüken Neşriyat'tan çıkan ve Mayıs'ın son günlerinde elime geçen ***Kötülüğün Tasarımı*** adlı ortak çalışmanızın her satırını soluksuz okuduğumu, ayrıca ders çalışırcasına notlar alarak tam üç günde bitirdiğimi belirtmek isterim. Bu vesileyle sizin şahsınızda esere emek veren Işın Hanım ve Olgay Bey'e ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım.

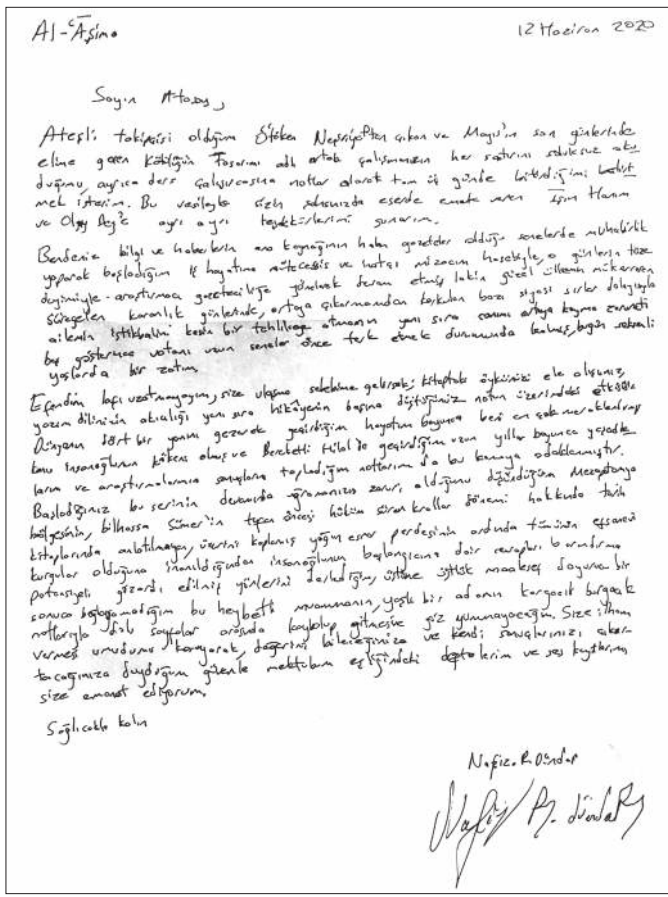
Bendeniz, bilgi ve haberlerin ana kaynağının halen gazeteler olduğu senelerde muhabirlik yaparak başladığım iş hayatıma mütecessis ve inatçı mizacım hasebiyle, o günlerin taze deyimiyle araştırmacı gazeteciliğe yönelerek devam etmiş lakin güzel ülkemin mükerreren süregelen karanlık günlerinde, ortaya çıkarmamdan korkulan bazı siyasi sırlar dolayısıyla ailemin istikbalini kesin bir tehlikeye atmamın yanı sıra canımı ortaya koyma zarureti baş gösterince vatanı uzun seneler önce terk etmek durumunda kalmış, bugün seksenli yaşlarda bir zatım.

Efendim lafı uzatmayayım, size ulaşma sebebime gelirsek; kitaptaki öykünüzü ele alışınız, yazım dilinizin akıcılığı yanı sıra hikâyenin başına düştüğünüz notun üzerimdeki etkisidir. Dünyanın dört bir yanını gezerek geçirdiğim hayatım boyunca beni en çok meraklandırmış konu insanoğlunun kökeni olmuş ve Bereketli Hilal'de geçirdiğim uzun yıllar boyunca yaşadıklarım ve araştırmalarımın sonuçlarını topladığım notlarım da bu konuya odaklanmıştır. Başladığınız bu serinin devamında uğramanızın zaruri olduğunu düşündüğüm Mezopotamya bölgesinin; bilhassa Sümer'in tufan öncesi hüküm süren krallar dönemi hakkında tarih kitaplarında anlatılmayan, üzerini kaplamış yoğun esrar perdesinin ardında tümünün efsanevi kurgular olduğuna inanıldığından insanoğlunun başlangıcına dair cevapları barındırma potansiyeli göz ardı edilmiş yönlerini derlediğim, üstüne üstlük maalesef doyurucu bir sonuca bağlayamadığım bu heybetli muammanın, yaşlı bir adamın kargacık burgacık notlarıyla dolu sayfalar arasında kaybolup gitmesine

göz yummayacağım. Size ilham vermesi umudumu koruyarak, değerini bileceğinize ve kendi sonuçlarınızı çıkartacağınıza duyduğum güvenle mektubum eşliğindeki defterlerim ve ses kayıtlarımı size emanet ediyorum.

Sağlıcakla kalın.

Nafiz R. Dündar

Al-ʿĀşima 12 Haziran 2020

Sayın Arkadaş,

Ateşli takipçisi olduğum Sötken Neşriyatı'ndan çıkan ve Mayıs'ın son günlerinde elime geçen kitabınızın tasarımı adlı ortak çalışmamızın her safhasını sabırsızlıkla düşünüp, ayrıca ders çalışırcasına notlar alarak tam üç günde bitirdiğimi belirtmek isterim. Bu vesileyle çizim sürecinizde eserde emeği geçen İpek Hanım ve Olgay Bey'e ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım.

Benden az bilgi ve malumatın sahibi gazeteler olduğu zamanlarda mühendislik yaparak başladığım iş hayatıma mütekaiden ve kısmi mesaiyle yeniden dönüşümle araştırmacı gazetecilikle yeniden etkileşim içerisinde olmam mükerreren sürüşen karanlık günlerimde, ortaya çıkarmandan korkulan bazı siyasi sırlar dolayısıyla ailemin istikbalini tehdit eden bir tehlikeye atmamak için sırrımı kimseyle paylaşmadan yaşadığım bu gösterişsiz vatanın varoş semtlerinde dünyanın bambaşka bir yerinde yaşıyormuş gibi sessiz sedasız yaşlarda bir zatım.

Efendim, kapı ve pencereyi size ulaşma sebebime gelerek; kitaplarla özdeşleşmiş ele alınmış yazım dilinizin akıcılığı yanı sıra hikâyenin başına düştüğünüz notun üzerindeki etkisiyle duygusal bir yanım gezerken yaşadığım hayatın başımın beş on sene üzerinden geçmiş tüm insanoğlunun kökeni olmuş ve bereketli hilal'de geçirdiğim uzun yıllar boyunca yazdıklarım ve araştırmalarımın sayfalarına topladığım notlarımın da bu konuya odaklanmıştır. Başladığınız bu serüvenin devamında yönünüzü, aldığınız düşündüğüm Mezopotamya bölgesinin, bilhassa Sümer'in tepeden önceki hüküm sürmüş krallar dönemi hakkında tarih kitaplarında anlatılmayan, üzerini kaplamış yoğun eser perdesinin ardında tanrıların egemen kurgular olduğuna inanıldığından insanoğlunun başlangıcına dair varoşlar, bu varoşun potansiyeli yüzünden edinilip yürütülmüş dayatılmış öğütlere isyetkil maaşlarla dayanan bir sonuca doğmamalarından bu heybetli mamuranın yerle bir adanın kargacık burgacık notlarıyla farklı sayfalar arasında kaybolup gitmeyeceğini size ilham vermesi umudumu koruyarak, değerini bileceğinize ve kendi sonuçlarınızı çıkartacağınıza duyduğum güvenle mektubum eşliğindeki defterlerim ve ses kayıtlarımı size emanet ediyorum.

Sağlıcakla kalın

Nafiz R. Dündar

Nafiz R. Dündar

BAŞLANGIÇ

Anlatacağım hikâyeyi son yirmi yıldır kendime sakladım. Bunun için sağlam sebeplerim vardı. Fakat hayatının son günlerini yaşadığını hisseden yaşlı bir adamım artık ve yaşamak kaygısından sıyrılınca da başımdan geçenleri anlatmak eskiden olduğu kadar dehşet verici gelmiyor.

Her şey 2003 yılının mart ayının ortalarında, yazı işleri müdürüm ve on beş senelik dostum Rasul'ün heyecanlı bir tavırla odama girmesiyle başladı. *Arab Times* gazetesinde yirmi ikinci senemdi ve önümüzdeki yılın sonunda emekli olmak istediğimi ona söylediğimden beri, üzerimdeki iş yükünü iyice azaltmıştı. Kuveyt'te yaşayan ekspatlar ve onların sosyal yaşamlarıyla ilgili, işin magazin tarafını öne çıkartan haberlerle vakit geçiriyordum. Araştırmacı gazetecilik, siyasi sırlar ve derin devlet haberleri, bambaşka bir coğrafyada ve artık çok geride kalmıştı. Altmış beş yaşındaydım ve açıkçası kendimi çok daha yaşlı hissediyordum. Yine de emekli olunca ne yapacağımı bilemediğimden yıllardır erteleye erteleye bugüne ulaşmıştık. Yorgundum ve köşeye çekilme vaktimin geldiğine karar vermiştim.

Benden on yaş kadar genç olan Rasul ise bu konuda bana katılmadığını belirtse de kararıma saygı duymuştu. Çalışma tempomu hafifletmişti hafifletmesine fakat beni boş bırakmamaya da özen gösteriyordu. Heyecanımı yitirmiş olmamın onu üzdüğünü bilsem de artık melankolimle baş başa bırakılmak istiyordum.

Haftalık yazımı teslim etmenin gönül rahatlığıyla açık camın kenarında sigaramı tüttürürken çat kapı içeri daldığında dumanımı üflerken gözlerimi devirip, "Yine ne var Rasul?" dedim.

Düşünüyorum da o son sene boyunca tüm afra taframa rağmen yine bana iyi dayanmış. Bezginliğimi görmezden gelip, masamın kenarına oturdu.

"Sana şu yapacağımı insanın öz babası yapmaz. Sen daha benim değerimi bilme!" derken gözleri parlıyordu. Masanın üstünde duran paketten bir sigara çekip yaktı ve konuşmaya devam etti.

Anlattığına göre okul yıllarından arkadaşı, Bağdat'taki Irak Ulusal Müzesi Müdürü Donny George aramış ve ondan önemli bir ricada bulunmuştu. Amerika'daki Penn Müzesi ile yaptıkları ortak bir çalışma sırasında araştırmacılarından biri o güne kadar göz ardı edilmiş eski bir sandık bulmuştu. Sandığın içinden çıkanların, Penn ve British Museum'un 1920'ler ve 1930'larda Antik Ur kentinde yaptığı kazılarla bağlantılı olduğunu fark etmişler ve araştırmayı ilerletmek için sandığı Penn Müzesi'ndeki belgelerle karşılaştırmak amacıyla Amerika'ya yollama kararı almışlardı.

"İyi de Rasul benden ne istiyorsun yahu?"

Lafını kesip sigara dumanımı bıkkın bıkkın ondan yana üflemiştim fakat aslında anlattıkları ilgimi çekmişti. Rasul'se heyecanını hiç kaybetmeksizin, "Dur yahu, anlatıyorum işte!" diyerek konuşmasını sürdürdü. Müdür, Amerika ve Irak arasında işlerin iyice kızıştığının farkındaydı ve olası bir savaşın yaratacağı yıkımdan çekiniyordu. Bu sebeple müzeler arası anlaşması yapılmış, kayıtları tutulmuş ve belgeleri imzalanmış bir değiş-tokuşun eserlerini sağlama almanın en mantıklı yolu olduğunu düşünüyordu.

"Üstüne üstlük Donnie'nin dediğine göre Bağdat'taki dertleri yetmezmiş gibi, karşı taraftan adı McEnroe mu McAllister mı nedir, sivil bir irtibat görevlisi de işi zora koşup duruyor, güvenliği sağlayamayacaklarından yakınıp eserlerin Bağdat'tan çıkmaması için elinden geleni yapı-

yormuş! Laf aramızda Donnie herifin CIA'dan olduğundan şüphelendiğini söyledi. O heriflerin hesabı bitmez, biliyosun."

Dolayısıyla müdür, sandığın Amerika yolculuğunu tam anlamıyla güven altına almak için Rasul'den bir yazı dizisi hazırlamasını rica etmişti. Sandığın bulunuşundan içinden çıkanların çözümlenmesine ve oradan da elde edilecek yeni bilgilere kadar her şeyin haberleştirilmesi ikisi için de faydalı olurdu. Üstelik bir savaş hâlinde dahi Amerikalıların basın özgürlüğüne açıkça karşı çıkamayacaklarını çok iyi biliyordu. Merakımı belli etmeksizin "Eee?" dedim.

"Ee'si, bu haber tam senlik işte!"

"Ne diyosun Rasul, Amerikan ajanlarıyla kapışıp tarihî eser bekçiliği mi yapcam şimdi de?"

Oturduğu yerde doğrulup, yarısı içilmiş sigarasını masanın üstündeki tablada söndürürken yüzü ciddileşti.

"Öncelikle, Mc bilmem ne zaten işleri telefonla, artık her nerdeyse oradan karıştırıyo, Bağdat'tan değil! Ayrıca sen de bekçi değil refakatçi olacaksın. Üstelik hep Amerika'yı görmek isteyen sen değil miydin yahu? Al sana tatil gibi görev. Buralar karışcak besbelli. Savaş çıkmadan git, sandığı teslim al, sonra ver elini Amerika. Daha ne istiyorsun Nafiz?"

Her şeye söylene söylene huysuz herifin biri olmuştum cidden. Böyle dobra dobra anlatınca Rasul'e hak verdim. Arkadaşım bana emeklilik hediyesi veriyordu ya işte! Ne diyeceğimi bilemez tavrımı görmezden gelip ayaklandı Rasul.

"Tamam o zaman. Çarşamba'ya kadar hazır ol, Masud'la beraber gidersiniz. Hem fotoğrafları çeker hem de şoförlüğünü yapar. Bağdat'tan sonra o döner, kendi fotoğraflarını kendin çekersin ama haberin olsun. Masud'u Amerika'ya filan yollayamam hiç!"

Rasul sırıta sırıta odadan çıktı. Gizlemeye çalışsam da

aylardan beri ilk defa kendimi dinç hissediyordum. Arkeoloji haberi kimin umurunda, Amerika'ya gidiyordum!

Bağdat

Emektar Toyota 4Runner'ımızla sabah erkenden yola düştük. Sınır güvenliği de dâhil yol boyunca pek çok kontrol noktasında durdurulmamıza rağmen sekiz saatte Irak Ulusal Müzesi'ndeydik. Basın kartlarımıza ek olarak, davetli olduğumuza dair belgelerimiz ve fotoğrafçı şoförüm Masud'un aslen Basralı olması seyahati oldukça kolaylaştırdı. Askerlerin gözlerinde görülen gerginlik sokaklara da yansımıştı. Bağdat, adı konmamış fakat Saddam rejiminin altında normale dönüşmüş hummalı bir seferberlik hâlindeydi.

Müzeye ulaştığımızda saat üçe geliyordu. Pencereler sunta plakalarla kapatılmıştı ve birileri girişe kum torbaları yığmakla meşguldü. Yaklaştığımızda arayıp haber verdiğimden, müze müdürü bizi giriş salonunda karşıladı. Geldiğimize çok memnundu. Yakında savaş çıkmasının kaçınılmaz olduğu ve kayıtlarını tutarak ne kadar çok tarihî eseri ülkeden çıkartabilirse o kadar iyi olacağı üzerine uzun bir nutuk çekerken, bir yandan da sağda solda çalışanlara emirler yağdırmayı sürdürdü. Odasında bizlere kahve ikram etti. Masud o sırada birkaç fotoğraf çekti çünkü müzenin savaş hazırlığındaymış gibi görünmeyen tek yeri sanırım burasıydı. Müdür masasının yanındaki sandığı işaret etti.

"İşte yeni keşfimiz. Depo düzenlemesi sırasında bulundu. Gördüğünüz gibi yükte hafif olsa da Profesör Baki içeriğinin pahada ağır olduğunu düşünüyor."

Masud'a fotoğraf çekmesini işaret ettim. Ahşap kuşaklı deri yüzeyi yıpranmış, bakır kilit askıları kararmış orta boy bir sandıktı. İki askıda da yepyeni asma kilitler asılıydı. Müdür konuşmayı sürdürdü.

DUMUZİ'NİN AĞIDI

Geri Gelinmeyen Ülke'den,
Işıksız Yer'den kaçtığımda,
Gidişi Var Dönüşü Yok Yolu'ndan,
Uçsuz Bucaksız Yer'den kaçtığımda,
Güneşin görünmediği, yıldızların yükselmediği,
Toprak yiyenlerin, humusla beslenenlerin diyarından,
İrkalla'dan, Ereşkigal'in evinden kaçtığımda,
Peşime düşen zebanilerden,
Peşimden gelen yedisinden,
Sukur kamışlarına benzeyenlerden,
Dubban kamışlarına benzeyenlerden,
Kurtulmak için küçüğünden, büyüğünden,
Vardım eşimin kardeşi Utu'nun huzuruna,
Açtım ellerimi, Utu'nun merhametine sığındım,
Seslendim Utu'nun adaletine.

Sen ki eşimin kardeşisin Utu,
Ben kardeşinin kocasıyım,
Hediyeler getiren o iyi huylu çocuğum,
Kardeşini kendime eş aldım,
İyi eş oldum kardeşine,
O Aşağıdaki Büyük'e indi,
Kız kardeşinin huzuruna,
Dönüşü Olmayan Ülke'ye gitti,
Aşağı dünyaya inip de,
Geriye dönebilen var mı?

NİN KUR KUR RA

Işın Beril Tetik

Her devrin şeytanı insan, toprağı yutan amansız bir girdap gibidir. Toprağı iyi edecek tohumları ise yalnızca tanrılar o girdaptan çıkarabilir. Ama keşke unutulmasalardı…

e-ri-ib-gu-en ti-ri-ga al-dehi-me-en
e-ri-ib-naj-e ti-ri-ga al-dehi-me-en
dumu-ju-me-en dijir-zu kur-ra-am

Dışlanmış olsan da seni besleyeceğim,
Dışlanmış olsan da sana içecek vereceğim,
Tanrın sana sırt çevirse bile sen hâlâ benim oğlumsun.

Bir Sümer Deyişi

Bölüm 1
Pas

10 Ocak 2026

Ana medyanın reyting rekortmeni ünlü kanalına yaraşır biçimde ultra modern tarzda tasarlanmış, mavi, leylak ve lacivert rengin ağır bastığı stüdyoda boğuk bir gürültü hâkimdi. Amfi tiyatro düzeninde sahneye doğru alçalan gümüş renkli seyirci koltuklarının neredeyse tamamı dolu olduğu gibi, en arkada ayakta kalan birkaç kişi, popolarını anca iliştirebilecekleri, görevlilerin getireceği küçük portatif sandalyeleri bekliyordu.

Aktüel sabah programının başlamasına yalnızca beş dakika vardı. Konuklarını yönelttiği zorlu, hatta iğneleyici sorularla terleterek ünlenen otuzlu yaşlarındaki sivri dilli

kadın sunucu Hayal Altman, etrafında pervane gibi dönerek son rötuşları yapan makyöz ve stilistinin tacizlerini kaba denebilecek bir el hareketiyle savuştururken sabırsızlıkla söylendi:

"Ay hadi, tamam. Olduğu kadar. Arada tazeleyeceksiniz zaten!"

İnce ten rengi çoraplarının sarmaladığı biçimli bacağını farkında olmadığı, asabi bir tikle öyle hızlı sallıyordu ki nar kırmızısı stilettosunun ayağından fırlayarak seyircilerden birini alnından çivilemesi an meselesiydi.

Güzel olduğu kadar hırçın, ahlak bekçiliğinde sınıf atlamış bu işgüzar kumralın, özellikle erkek konuklarını adamakıllı benzettiği herkesçe bilindiğinden, o günkü ilk konuğunun son zamanlarda oldukça ünlenen ziraat arkeoloğu -namıdiğer Yakışıklı Çiftçi- Prof. Dr. Ekin Toprak olması, stüdyoda iştahlı bir beklenti yaratmıştı. Seyircisinden set ekibine, kameramanından güvenlik görevlisine dek neredeyse herkes, dört gözle sahnede yaşanacak çatışmada çıkacak kıvılcımları bekliyordu. Heyecan doruktaydı. Zira bu seferkinin esaslı bir havai fişek gösterisi olacağından kimsenin kuşkusu yoktu.

Bir kişi dışında…

Ekin, stüdyoyu dolduran kalabalığın aksine, bacak bacak üstüne atarak oturduğu, sunucu koltuğunun tam karşısına yerleştirilmiş turkuaz renkli ikili koltukta son derece sakin görünüyordu. Etrafını sarmalayan üstü örtülü galeyandan huzursuz olmak şöyle dursun, kendi salonunda oturuyormuşçasına rahattı. Parmaklarıyla, diz kapağının üstünde umursamaz bir tempo tutarken, dudağının kenarında belli belirsiz bir gülümseme, sabırla sunucunun hazırlıklarını bitirmesini bekliyordu. Kadının mikrofonu bluzunun kenarına yerleştirilirken, göz ucuyla ona doğru fırlattığı içerleme dolu, intikamcı bakışlarının farkındaydı. Anlaşılan bu sefer her zamankinden daha acımasız, daha

küstah bir performans sergileyip Ekin'i yerin dibine sokmaya, egosunu parça parça edip insan içine çıkacak yüz bırakmamaya kararlıydı.

Peki Ekin'in umurunda mıydı? Hayır.

İşin aslı Ekin, birkaç sene önce henüz 'kimsenin tanımadığı sıkıcı bir bilim insanıyken' tesadüfen katıldığı bir doğum günü partisinde tanıştığı ve aynı gece kendini yatağında bulduğu bu kadını anladığını sanmıyordu. Yaşadıkları kısa süreli ilişki, iki yetişkinin rızasıyla gerçekleşen, karşılıklı ihtiyaçların giderildiği birkaç günlük libido maratonundan fazlası değildi. Üstelik, daha en başından bunun yalnızca bir alışveriş olduğu konusunda özellikle ısrar eden Hayal'in kendisiydi. Güya ünlü olması özel hayatını gizlemesini gerektiriyordu ve programında sergilediği katı ahlakçı tutumunun tersine, onun da her normal kadın gibi sekse -hatta rastgele sekse- ihtiyaç duyduğunun bilinmesini istemiyordu...

Ekin'e göreyse, onun asıl bilinmesini istemediği şey, adı sanı duyulmamış bir "hiç kimse" ile olan ilişkisiydi. Çünkü zamanında yaşadığı bazı "ünlü" birliktelikleri ni afişe etmekte bir sakınca görmemişti. Tabii onlar için uydurduğu "yalnızca iş" bahanesini Ekin için kullanması zordu. Velhasıl ilişki nasıl başladıysa öyle bitmişti. Yatakta. Nokta. Sonrasında da kadın onu bir daha arayıp sormamıştı. Ta ki Covid 19 ertesinde baş gösteren toprak salgınının yol açtığı dünya çapındaki kıtlık tehlikesiyle birlikte Ekin'in adı duyulmaya başlayana kadar…

Doğuyu söylemek gerekirse bu beklenmedik ün, Hayal'e olduğu kadar Ekin'e de büyük bir sürpriz olmuştu.

Ekin, ziraat arkeolojisi alanında uzmanlaşmış, antik dönemde tarım ve buluntu tohumların rehabilitasyonu konusunda çalışmalar yapan, çeşitli ülkelerdeki meslektaşları arasında tanınan ve sayılan bir arkeologdu. Sayısız kazıya katılmış, dünya çapında örnekler toplamış, antik

tarım projelerinde bulunarak canlandırma çalışmalarında başarı sağlamış, konu hakkında epeyce eser yazmıştı.

En büyük tutkusu, varlıkları tarih sayfalarından silinmiş antik bitkileri keşfedebilmek, onları yeniden canlandırıp yetiştirerek dünyaya tamamen doğal yeni zirai ürünleri armağan edebilmekti. Efsanelerde sözü edilen adam boyu başakları, kestane büyüklüğünde zeytinleri, içinden süt damlayan ve tek bir tanesiyle koca bir aileyi besleyen mısırları, büyülü bir arabaya dönüşebilecek kadar heybetli bal kabaklarını hayal ediyordu. Bunların hiçbiri olmasa bile, modern insanın kirletmediği, doğasıyla oynanmamış, dengesi bozulan tabiatın etkisiyle zayıflamamış tohumlar yetiştirmek istiyordu.

Ailesi yedi göbek çiftçiydi. Ekin kendine bambaşka bir meslek seçmişti ama izlediği yolun aile geleneğinin çok da uzağına düştüğü söylenemezdi. Amacı, gelecekte açlıkla yüzleşmek zorunda kalacak nesillere bir çıkış yolu sunabilmekti. Bu düşüncesi, felaket tellallığı addedilip elindeki kısıtlı kaynaklar da düşünülünce, fazlasıyla idealist olduğu söylense de kim ne derse desin, o elinden geldiğince bu emelini gerçekleştirebilmeyi umut ediyordu. Sırf bu yüzden, mesleği haricinde üstüne fazladan sorumluluk yükleyebilecek her şeyi hayatından çıkarmıştı. Buna aile, aşk, çocuk gibi teferruatlar da dâhildi. O gelecekte doğacak bütün çocukların sorumluluğunu üstlenmişti ki bu zaten yeterince ağır bir mesuliyetti.

Elbette o zamanlar, gelecek hesabının fazlasıyla iyimser olduğundan habersizdi. Öngördüğü felaket, tahminlerinden çok önce, en az üç yüz sene daha erken gerçekleşmişti.

Altı yıl önce Afrika'da fark edildiği hâlde önemsenmeyen ancak iki yıl önce Irak, Türkiye, Bulgaristan ve Romanya'da yeniden görülmesinin ardından kısa sürede tüm dünyaya yayılan; toprağı, dolayısıyla ürünlerle birlikte besi